

Research Article

The comparative study of the educational programs of Razi University and Kermanshah University of Medical Sciences

Sajad Abaskasani¹ , * Mina Yazdanfar²

1. Faculty of Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.
2. Department of Education, Kermanshah Province, Kermanshah, Iran.

Citation: Abaskasani S, Yazdanfar M. The comparative study of the educational programs of Razi University and Kermanshah University of Medical Sciences. *Development Strategies in Medical Education*. 2026; 12(4):365-374. [In Persian]

 10.48312/DSME.12.4.673.1

Article Info:

Received: 12 Sep 2025

Accepted: 4 Dec 2025

Available Online: 6 Jan 2026

ABSTRACT

Introduction: The study conducted a comparative analysis of the educational programs at Razi University and Kermanshah University of Medical Sciences, identifying key differences and similarities in the structure and content of their curricula. The main objective of the research was to analyze and clarify the characteristics of each program to better understand the educational systems of these two universities.

Methods: This descriptive-comparative study was conducted through a qualitative analysis of 30 official documents related to the educational programs of the two universities. The documents included curricula, regulations, reports, and instructional guidelines, which were collected purposively. Data were extracted based on an analytical checklist and qualitatively analyzed independently by two researchers, whose agreement exceeded 85%, ensuring the credibility of the results.

Results: Razi University, operating under a semester/annual system with a broad and interdisciplinary range of fields, focuses on training research-oriented and specialized graduates with an emphasis on theoretical and project-based education. In contrast, Kermanshah University of Medical Sciences offers specialized programs compliant with the Ministry of Health requirements, emphasizing practical training, clinical skills, problem-based learning (PBL), and the use of simulators. For assessment, besides written and oral exams, Kermanshah University utilizes clinical practical exams such as OSCE. Faculty members, educational facilities, and employment opportunities at both universities are aligned with their respective missions. Scoring revealed that Kermanshah University of Medical Sciences has higher ratings in content, teaching methods, evaluation, facilities, faculty, and job opportunities, whereas Razi University scored higher in educational objectives. Both universities are committed to educational innovation and curriculum updates.

Discussion: This study conducted a comparative analysis of the educational programs at Razi University and Kermanshah University of Medical Sciences, identifying key differences and similarities in the structure and content of their curricula. The main aim of the research was to analyze and understand the distinctive characteristics of each program to gain better insight into the educational systems of these two universities.

Key Words:

Educational Programs,
Comparative Study,
Higher Education.

* Corresponding Author:

Sajad Abaskasani

Address: University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

E-mail: sajadkasani@gmail.com

Copyright © 2025 The Author[s];
This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License [CC-BY-NC: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode>], which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

Extended Abstract

Introduction:

This study aimed to perform a comprehensive comparative analysis of the educational programs at Razi University, a comprehensive university, and Kermanshah University of Medical Sciences, a specialized medical university. The primary purpose was to identify critical differences and similarities across the core dimensions of their curricula, including program structure, content, educational objectives, teaching and learning methods, assessment strategies, faculty composition, educational facilities, student services, employment opportunities, and innovation in education. Understanding these aspects is essential to enhancing program effectiveness, aligning educational outcomes with institutional missions, and responding to evolving scientific and societal demands.

Methods:

Employing a descriptive-comparative design, this research qualitatively analyzed 30 purposively collected official documents related to the educational programs of the two universities. The documents comprised curricula, academic regulations, institutional reports, and instructional guidelines to ensure comprehensive coverage of various program facets. Data extraction was conducted using a rigorously developed analytical checklist focused on key curriculum dimensions. Independent qualitative analyses were performed by two researchers, achieving an inter-rater reliability exceeding 85%, which substantiated the credibility and accuracy of the findings.

Results:

The findings illustrated substantive contrasts and complementarities reflective of the institutional missions. Razi University operates under a semester/annual system featuring a broad interdisciplinary spectrum and prioritizes the development of research-oriented and specialized graduates with a strong focus on theoretical foundations and project-based learning. Conversely, Kermanshah University of Medical Sciences adheres to the Ministry of Health's standards, offering specialized curric-

ula that emphasize practical training, clinical skill development, problem-based learning (PBL), and advanced simulation technologies. Assessment approaches include traditional written and oral examinations supplemented by clinical practical evaluations such as the Objective Structured Clinical Examination (OSCE). Faculty profiles, educational infrastructure, and job market alignment correspond closely with each university's specialized mission. Quantitative scoring indicated that Kermanshah University outperformed in content quality, teaching methodologies, evaluation systems, facilities, faculty qualifications, and employment avenues, whereas Razi University demonstrated higher scores in defining and achieving educational objectives. Both institutions, however, manifest robust commitments to educational innovation and continuous curricular advancement.

Conclusion:

Despite divergent institutional missions, both universities maintain educational programs that are well-aligned with their goals and adhere to standardized academic criteria. The study emphasizes that fostering systematic experience exchange and amplifying collaborative initiatives between comprehensive and medical universities can catalyze sustained improvements in the quality of higher education nationwide. Strategic enhancement in this regard promises to elevate educational outcomes, better prepare graduates for complex professional environments, and contribute to national scientific and social development.

مقاله پژوهشی

مطالعه تطبیقی برنامه‌های آموزشی دانشگاه رازی و دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه

سجاد عباس کسانى^۱ ID، مینا یزدانفر^۲ ID

۱. دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.

۲. اداره آموزش و پرورش استان کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.

Use your device to scan
and read the article onlineCitation: Abaskasani S, Yazdanfar M. The comparative study of the educational programs of Razi University and Ker-
manshah University of Medical Sciences. Development Strategies in Medical Education. 2026; 12(4):365-374. [In Persian]

doi 10.48312/DSME.12.4.673.1

چکیده

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴ شهریور ۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۴ آذر ۱۴۰۴

تاریخ انتشار: ۱۶ دی ۱۴۰۴

هدف: این پژوهش با رویکردی تطبیقی، برنامه‌های آموزشی دانشگاه رازی و دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه را مورد بررسی قرار داد و شباهت‌ها و تفاوت‌های اصلی آن‌ها را در ساختار و محتوای برنامه‌های درسی شناسایی کرد. هدف اصلی مطالعه، تحلیل ویژگی‌های متمایز هر یک از برنامه‌ها برای تبیین دقیق‌تر سازوکارها و ویژگی‌های نظام آموزشی این دو دانشگاه بود.

روش‌ها: این پژوهش توصیفی-تطبیقی با تحلیل کیفی ۳۰ مستند رس می‌مرتبط با برنامه‌های آموزشی دو دانشگاه رازی و علوم پزشکی کرمانشاه انجام شد. مستندات شامل برنامه‌های درسی، آیین نامه‌ها، گزارش‌ها و دستورالعمل‌های آموزشی بود که به صورت هدفمند جمع آوری شدند. داده‌ها بر اساس چک لیست تحلیلی استخراج و توسط دو پژوهشگر مستقل تحلیل کیفی شدند که توافق آن‌ها بیش از ۸۵ درصد بود و اعتبار نتایج را تضمین کرد.

یافته‌ها: دانشگاه رازی با سیستم ترمی/سالانه و دامنه رشته‌های گسترده و بین رشته‌ای، بر پرورش فارغ‌التحصیلان پژوهشگر و متخصص با تأکید بر آموزش نظری و پروژه محور تمرکز دارد، در حالی که دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه برنامه‌هایی تخصصی طبق الزامات وزارت بهداشت و با تأکید بر آموزش عملی، مهارت‌های بالینی، یادگیری مبتنی بر مساله و استفاده از شبیه سازها ارائه می‌کند. در هر دو دانشگاه، هیئت علمی، امکانات آموزشی و فرصت‌های شغلی متناسب با مأموریت‌های تعیین شده فراهم شده است. نتایج امتیازدهی نشان می‌دهد که دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در ابعاد محتوا، روش‌های تدریس، ارزشیابی، امکانات، هیئت عمل می‌و فرصت‌های شغلی امتیاز بالاتری کسب کرده است؛ در حالی که دانشگاه رازی در حوزه اهداف آموزشی عملکرد بهتری دارد. همچنین، هر دو دانشگاه رویکردی فعال نسبت به نوآوری‌های آموزشی و به‌روزرسانی مستمر برنامه‌های درسی اتخاذ کرده‌اند.

نتیجه‌گیری: یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که دانشگاه رازی و دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه هر کدام با رویکرد و مأموریت خاص خود، برنامه‌های آموزشی منطبق بر نیازهای عمل می‌و حرفه‌ای حوزه تخصصی خود را ارائه می‌دهند. همکاری و تبادل تجربیات بین این دو دانشگاه می‌تواند کیفیت آموزش عالی و آمادگی فارغ‌التحصیلان را بهبود بخشد و به توسعه پایدار نظام آموزش عالی کشور کمک کند.

کلیدواژه‌ها:

برنامه‌های آموزشی، مطالعه تطبیقی، آموزش عالی.

*نویسنده مسئول:

سجاد عباس کسانى

نشانی: دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.

پست الکترونیک: sajadkasani@gmail.com

Copyright © 2025 The Author[s];

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License [CC-BY-NC: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legal-code.en>], which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

مقدمه:

می‌شود [۷].

توسعه پایدار و ارتقای کیفیت آموزش عالی، یکی از اولویت‌های اصلی نظام‌های آموزشی جهان است که نقش برنامه‌های آموزشی را به عنوان ابزارهای کلیدی جهت نیل به این اهداف برجسته می‌سازد. برنامه‌های آموزشی دانشگاهی کارآمد و به روز، بستری مناسب برای تربیت نیروی انسانی متخصص، متعهد و توانمند فراهم می‌کنند که توان پاسخگویی به نیازهای علمی، کاربردی و اجتماعی جامعه را داشته باشند [۱]. در ایران نیز با توجه به تحولات سریع عل می‌و نیاز به بهبود مستمر کیفیت آموزش در دانشگاه‌ها، تحلیل دقیق و مستمر برنامه‌های آموزشی از اهمیت بالایی برخوردار است [۲].

در این میان، توجه به همگرایی میان مأموریت‌های دانشگاه‌ها و نیازهای واقعی جامعه اهمیت ویژه‌ای دارد، برنامه‌های آموزشی باید نه تنها پاسخگوی استانداردهای بین المللی باشند بلکه با شرایط فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی بو می‌نیز هماهنگ شوند تا دانشجویان بتوانند با مهارت‌ها و دانش لازم وارد بازار کار و پژوهش شوند [۳]. همچنین، تغییرات سریع در علوم و فناوری نیازمند بازنگری و اصلاح مستمر برنامه‌های آموزشی است تا همگام با دانش روز، فارغ‌التحصیلانی کارآمد و نوآور تولید شود [۴]. بنابراین، تحلیل تطبیقی برنامه‌های آموزشی دانشگاه‌ها با ماموریت‌ها و رویکردهای متفاوت، می‌تواند دریچه‌ای برای فهم بهتر نقاط قوت و ضعف و فرصت‌های بهبود در نظام آموزش عالی فراهم آورد [۵].

با در نظر گرفتن تفاوت‌های اساسی و ماموریت‌های متنوع دانشگاه‌ها، به ویژه دانشگاه‌های جامع مانند دانشگاه رازی و دانشگاه‌هایی با محوریت علوم پزشکی نظیر دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، بررسی تطبیقی برنامه‌های آموزشی این دو نوع دانشگاه، فرصت مناسبی برای شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و چالش‌ها فراهم می‌سازد [۶]. این نوع مطالعات تطبیقی، امکان بهره‌گیری از بهترین تجارب و مسیرهای بهبود را به مدیران و برنامه‌ریزان آموزشی ارائه می‌دهد و زمینه ساز ارتقای کیفیت کلی آموزش عالی

مطالعات پیشین عمدتاً بر تحلیل‌های منفرد و تخصصی در حوزه برنامه‌های آموزشی دانشگاه‌ها تمرکز کرده‌اند که اغلب به بررسی روش‌های تدریس یا ساختار برنامه در یک دانشگاه محدود می‌شوند [۸]. در حوزه آموزش علوم پزشکی نیز تأکید شده است که نوآوری در روش‌های تدریس، ارزیابی مهارت‌ها و به کارگیری فناوری‌های نوین برای ارتقای یادگیری از ضرورت‌های انکارناپذیر است [۹]. مطالعات متعددی به بررسی تطبیقی برنامه‌های آموزشی در دانشگاه‌ها و نظام‌های آموزش عالی پرداخته‌اند که تمرکز عمده‌ای بر نوآوری، کیفیت و بین‌المللی‌سازی برنامه‌ها داشته‌اند. برای مثال، برخی پژوهش‌ها به تحلیل تطبیقی برنامه‌های تخصصی در رشته‌های مختلف و نقش روش‌های نوین تدریس و ارزیابی در ارتقای کیفیت آموزش اشاره کرده‌اند، همچنین اهمیت تطبیق برنامه‌ها با نیازهای بو می‌و بین‌المللی از سوی محققان مختلف تأیید شده است، در نهایت، تحقیقات اخیر به همکاری‌های بین‌المللی و فرآیندهای بازنگری برنامه‌های درسی به عنوان راهکارهای کلیدی بهبود آموزش عالی تأکید دارند [۱۰].

مطالعه حاضر با هدف پر کردن خلأ موجود و ارائه تصویری جامع از وضعیت برنامه‌های آموزشی دانشگاه رازی و دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ انجام شده است. این پژوهش برنامه‌ها را در محورهای جامع و کلیدی نظیر ساختار، محتوا، اهداف آموزشی، روش‌های تدریس و یادگیری، روش‌های ارزیابی، امکانات آموزشی، هیئت علمی، خدمات دانشجویی، فرصت‌های شغلی و نوآوری‌های آموزشی به صورت تطبیقی بررسی می‌کند. یافته‌های این مطالعه اطلاعات دقیق و مستندی درباره نقاط ضعف و قوت هر دانشگاه فراهم می‌آورد و می‌تواند مبنایی برای برنامه‌ریزی‌های آتی و سیاست‌گذاری‌های آموزشی در این حوزه‌ها باشد. هدف اصلی پژوهش تحلیل تطبیقی و ارائه شناخت دقیق از ویژگی‌ها، شباهت‌ها و تفاوت‌های برنامه‌های آموزشی دو دانشگاه مذکور با توجه به مأموریت‌ها و رویکردهای تخصصی آن‌ها است؛ شناختی که علاوه بر ارتقای آگاهی مسئولان و اساتید، می‌تواند به

دانشگاه با توجه به ماهیت و مأموریت‌های خود، در ابعاد مختلف برنامه آموزشی تفاوت‌ها و شباهت‌های قابل توجهی دارند.

از نظر ساختار و محتوای برنامه آموزشی؛ دانشگاه رازی برنامه‌های آموزشی را در قالب نظام تر می‌یا سالانه، با انعطاف در انتخاب واحدها و در دوره‌های کارشناسی تا دکتری ارائه می‌دهد که دامنه رشته‌های آن گسترده و بین رشته‌ای است. در مقابل، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه نیز نظام تر می‌دارد اما با تمرکز ویژه بر رشته‌های پزشکی و حوزه سلامت و مطابق با الزامات وزارت بهداشت فعالیت می‌کند (جدول ۱).

از نظر اهداف آموزشی و روش‌های تدریس؛ اهداف اساسی در هر دو دانشگاه با توجه به مأموریت‌ها متفاوت تعریف شده‌اند؛ دانشگاه رازی تمرکز بیشتری بر پرورش فارغ‌التحصیلان پژوهشگر و متخصص با رعایت استانداردهای وزارت علوم دارد، حال آن که دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه تربیت پزشکان و نیروهای توانمند حوزه سلامت را با تاکید بر مهارت‌های عملی و اخلاق حرفه‌ای دنبال می‌کند، روش‌های تدریس در دانشگاه رازی به صورت سخنرانی، کارگاه و آموزش پروژه محور است، در حالی که دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه روی آموزش بالینی، کارآموزی در بیمارستان و استفاده از روش‌های یادگیری مبتنی بر مسأله و شبیه سازها تمرکز دارد (جدول ۱).

از نظر ارزشیابی و امکانات آموزشی؛ دانشگاه رازی از ترکیب آزمون‌های کتبی، عملی و ارزیابی مستمر بهره می‌برد، ولی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه علاوه بر آزمون‌های کتبی و شفاهی، از آزمون‌های عملی بالینی مانند Objective Structured Clinical Examination و ارزیابی عملکرد در محیط‌های واقعی بیمارستان و کلینیک استفاده می‌کند [۱۱]. امکانات آموزشی در هر دو دانشگاه متناسب با رشته‌ها و نیازهای تخصصی فراهم شده‌اند؛ از جمله آزمایشگاه‌ها، کتابخانه‌ها، سایت‌های رایانه‌ای و کلاس‌های هوشمند در دانشگاه رازی و مراکز بالینی، بیمارستان آموزشی و شبیه سازهای تخصصی در علوم پزشکی (جدول ۱).

تدوین و اصلاح برنامه‌های آموزشی کمک کند و راهکارهایی برای بهبود کیفیت آموزش در سطوح دانشی و مهارتی ارائه دهد.

مواد و روش‌ها:

پژوهش حاضر از نوع توصیفی- تطبیقی است. جامعه پژوهش شامل ۳۰ مستند رس می‌مرتبط با برنامه‌های آموزشی دانشگاه رازی و دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ می‌باشد.

مستندات مذکور شامل؛ برنامه‌های درسی، آیین‌نامه‌های آموزشی، گزارش‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط است و به صورت هدفمند جمع‌آوری شده‌اند تا پوشش جامع و دقیقی از ابعاد مختلف برنامه‌های آموزشی فراهم شود. معیارهای ورود به مطالعه، مستنداتی بودند که مستقیماً مرتبط با برنامه‌های آموزشی دو دانشگاه رازی و علوم پزشکی در بازه زمانی تعیین شده باشند.

معیارهای خروج شامل مستندات ناقص، تکراری، فاقد اعتبار یا دسترسی محدود بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابتدا چک لیست تحلیلی جامعی بر اساس محورهای کلیدی برنامه‌های آموزشی تدوین و داده‌ها استخراج گردید سپس دو پژوهشگر به‌طور مستقل فرایند تحلیل کیفی را انجام دادند تا شباهت‌ها، تفاوت‌ها و نقاط قوت هر یک از دانشگاه‌ها را شناسایی کنند. میزان توافق بین پژوهشگران بیش از ۸۵ درصد بود که نشان‌دهنده اعتبار و صحت تحلیل‌ها است.

ملاحظات اخلاقی در این پژوهش نیز به دقت رعایت شده است. تما می‌داده‌ها از منابع رس می‌و معتبر استخراج شده است و از پرسشنامه و اطلاعات محرمانه یا شخصی استفاده نشده است. پژوهش با رعایت اصول اخلاق پژوهش انجام شده تا حقوق تما می‌دینفعان حفظ شود.

یافته‌ها:

مطالعه تطبیقی برنامه‌های آموزشی دانشگاه رازی و دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه نشان می‌دهد که این دو

تضمین نسبی اشتغال در رشته‌های پزشکی و فرصت‌های تخصصی را فراهم می‌کند (جدول ۱).

از نظر نوآوری آموزشی؛ هر دو دانشگاه در مسیر به روزرسانی برنامه‌ها و نوآوری در آموزش حرکت می‌کنند؛ دانشگاه رازی بر اجرای دوره‌های ترکیبی و ترویج پروژه‌های تحقیقاتی تأکید دارد و دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه فناوری شبیه ساز و روش‌های نوین یادگیری مهارتی را در برنامه‌های خود به کار می‌گیرد (جدول ۱).

از نظر هیئت علمی، خدمات دانشجویی و فرصت‌های شغلی؛ دانشگاه رازی ترکیبی از اساتید جوان و باتجربه رشته محور با فعالیت‌های پژوهشی بین رشته‌ای است، اما دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه اعضای هیئت عمل می‌با سابقه بالینی و آموزشی فعال در محیط عملی دارد [۱۲]. خدمات دانشجویی در هر دو دانشگاه شامل مشاوره تحصیلی و امکانات رفاهی است، با تأکید بیشتر علوم پزشکی بر کلینیک سلامت و اردوهای آموزشی. همچنین فرصت‌های شغلی در دانشگاه رازی با ارتباطات گسترده با صنعت و بازار کار همراه است، در حالی که دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه

جدول ۱: مقایسه تطبیقی محورهای کلیدی برنامه‌های آموزشی دانشگاه رازی و دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه		
محور مقایسه	دانشگاه رازی	دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه
ساختار برنامه آموزشی	معمولاً مبتنی بر نظام ترمی/سالانه؛ دوره‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد، دکتری؛ انعطاف در انتخاب واحدها.	ساختار ترمی/سالانه؛ محوریت واحدهای پزشکی و سلامت؛ رعایت الزامات وزارت بهداشت.
محتوا	تلفیقی از علوم پایه و کاربردی؛ محتوای بین رشته‌ای در برخی رشته‌ها؛ به روزرسانی طبق نیاز بازار.	تأکید ویژه بر علوم پایه پزشکی و کارورزی؛ محتوای تخصصی بالینی و مهارتی.
اهداف آموزشی	پرورش فارغ‌التحصیلان متخصص و پژوهشگر؛ تربیت نیروهای مورد نیاز کشور؛ همسویی با استانداردهای وزارت علوم.	تربیت پزشکان و کارکنان حوزه سلامت توانمند؛ تأکید بر مهارت عملی و اخلاق حرفه‌ای؛ مطابقت با وزارت بهداشت.
ارزیابی	ترکیبی از آزمون‌های کتبی، عملی، پروژه‌ای و ارزیابی مستمر؛ توجه به حضور و فعالیت کلاسی.	آزمون‌های کتبی، شفاهی، اس کی و بالینی؛ ارزیابی عملکرد در محیط واقعی بیمارستان و کلینیک.
روش تدریس و یادگیری	سخنرانی، کارگاه، پروژه محور، آموزش عملی و مشارکتی؛ استفاده از فناوری (آموزش الکترونیک و ...).	تمرکز بر آموزش بالینی، کارآموزی بیمارستانی، یادگیری مبتنی بر مساله، استفاده از مانکن و شبیه ساز؛ آموزش ترکیبی.
امکانات آموزشی	آزمایشگاه، کتابخانه غنی، سایت رایانه، اینترنت؛ کلاس‌های هوشمند؛ برخی رشته‌ها امکانات پژوهشی تخصصی.	مراکز بالینی، آزمایشگاه‌های تخصصی پزشکی، کتابخانه پزشکی، بیمارستان آموزشی؛ شبیه سازهای پزشکی.
هیئت علمی	اعضای هیئت عمل می‌با مدارج علمی؛ رشته محور؛ ترکیب استادان جوان و باسابقه؛ مشارکت در پژوهش‌های بین رشته‌ای.	اعضای هیئت عمل می‌بالینی و پایه؛ مدرسان حرفه‌ای با سابقه بیمارستانی؛ نقش فعال در آموزش عملی.
خدمات دانشجویی	مشاوره تحصیلی، کارگاه شغلی، انجمن‌های دانشجویی؛ خوابگاه؛ فعالیت‌های فرهنگی-ورزشی؛ پشتیبانی علمی.	مشاوره، کلینیک سلامت دانشجوی، اردوهای آموزشی، انجمن‌های علمی؛ خوابگاه و رفاه پزشکی محور.
فرصت‌های شغلی	ارتباط با صنایع و شرکت‌ها؛ تسهیل کارآموزی؛ برخی رشته‌ها بازار کار دولتی و خصوصی گسترده دارند.	تضمین اشتغال نسبی برای رشته‌های پزشکی و پیراپزشکی؛ فرصت تخصص و تحصیلات تکمیلی؛ تعامل با مراکز درمانی.
نوآوری آموزشی	اجرای دوره‌های ترکیبی، به روزرسانی برنامه درسی، استفاده از فناوری نوآورانه، ترویج پروژه‌های تحقیقاتی.	ورود فناوری شبیه ساز، به روزرسانی برنامه‌ها با استانداردهای جهانی؛ تأکید بر یادگیری مهارتی نوین.

که دید جامع و مستندی از ویژگی‌های هر دو دانشگاه فراهم می‌کند.

اعداد جدول امتیازدهی محورهای برنامه‌های آموزشی دانشگاه رازی و دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه بر اساس تحلیل کیفی و ارزیابی مستندات رس می‌هر دو دانشگاه

یافته‌های این مطالعه نشان‌دهنده تفاوت‌ها و شباهت‌های مهم در برنامه‌های آموزشی دانشگاه رازی و دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در محورهای ساختار، محتوا، اهداف آموزشی، روش‌های تدریس، ارزیابی، امکانات، هیئت علمی، خدمات دانشجویی، فرصت‌های شغلی و نوآوری آموزشی می‌باشد. جزئیات این مقایسه در (جدول ۱) ارائه شده است

تفاوت‌ها و شباهت‌های کلیدی بین دو دانشگاه به صورت واضح و قابل بیان نمایان شود. اعداد حاصل، در قالب جدول و نمودار برای تسهیل مقایسه بصری و رس‌می‌ارائه گردید.

با توجه به نتایج به دست آمده، می‌توان گفت هر دو دانشگاه با توجه به مأموریت تخصصی خود، رویکردهای آموزشی متناسب و استانداردهایی را در برنامه‌های خود رعایت می‌کنند. یافته‌های ارائه شده مبنای مناسبی برای تحلیل‌های عمیق‌تر در بخش بحث و نتیجه‌گیری است.

استخراج شده‌اند. ابتدا محورهای کلیدی برنامه آموزشی (مانند ساختار، محتوا، اهداف آموزشی، روش‌های تدریس، ارزشیابی و سایر موارد) از اسناد رس‌می‌شامل برنامه‌های درسی، آیین‌نامه‌ها و گزارش‌های موجود استخراج و تفکیک شدند [۱۳]. سپس دو پژوهشگر به طور مستقل بر اساس شدت تأکید، توسعه و غنای هر محور در هر دانشگاه، امتیازهای عددی از یک تا پنج به هر بخش اختصاص دادند. برای تضمین پایایی، توافق بین تحلیلگران بالای ۸۵ درصد بود. این امتیازدهی به گونه‌ای انجام شده است که

جدول ۲: مقایسه امتیازی محورهای کلیدی برنامه‌های آموزشی دانشگاه رازی و دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه		
محور مقایسه	دانشگاه رازی	دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه
ساختار برنامه آموزشی	۴	۴
محتوا	۴	۵
اهداف آموزشی	۵	۴
روشهای تدریس و یادگیری	۳	۵
ارزشیابی	۴	۵
امکانات آموزشی	۴	۵
هیئت علمی	۴	۵
خدمات دانشجویی	۳	۴
فرصتهای شغلی	۴	۵
نوآوریهای آموزشی	۴	۴

62	3283	Lorestan University of Medical Sciences Khorramabad		8440	2692	2484
63	3293	Babol University of Medical Sciences		9877	2088	1993
64	3351	Yazd University		7057	27438	1537
65	3432	Bushehr University of Medical Sciences		8745	2784	2578
66	3441	Ilam University of Medical Sciences		5718	19275	2322
67	3468	Razi University Kermanshah		7648	27600	1448
68	3480	Hormozgan University of Medical Sciences Bandar Abbas		8765	2308	2785
69	3492	Urmia University of Medical Sciences		7112	30373	1746
70	3533	Kashan University of Medical Sciences		7717	16554	1553
71	3548	Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources		7732	25927	1577
72	3573	Shahid Rajaei Teacher Training University Tehran		10145	2573	2249
73	3622	Zahedan University of Medical Sciences		10483	2121	2295
74	3647	Rafsanjan University of Medical Sciences		8770	2520	3037
75	3659	Persian Gulf University Bushehr		10290	2342	2384
76	3671	Semnan University of Medical Sciences		10643	2129	2303

نمودار ۱: نمای بصری مقایسه محورهای برنامه‌های آموزشی دو دانشگاه رازی و علوم پزشکی کرمانشاه

بحث و نتیجه گیری:

یافته‌های این مطالعه نشان‌دهنده تفاوت‌ها و شباهت‌های قابل توجهی در برنامه‌های آموزشی میان دانشگاه رازی و دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه است که بازتابی واضح از مأموریت‌ها و اولویت‌های آموزشی متمایز هر کدام می‌باشد [۱۴]. دانشگاه رازی با داشتن ساختار برنامه‌ریزی منعطف و ارائه گستره‌ای وسیع از رشته‌ها، بر پرورش فارغ‌التحصیلان پژوهشگر با تأکید بر مبانی نظری تمرکز دارد، در حالی که دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه رویکردی تخصصی و عملی اتخاذ کرده و بر مهارت‌های بالینی، یادگیری مبتنی بر مسئله و استفاده از فناوری‌های پیشرفته مانند شبیه سازها و آزمون‌های عملی بالینی تأکید می‌کند. شبیه‌سازها ابزارهای آموزشی پیشرفته‌ای هستند که امکان تمرین مهارت‌های بالینی را در محیطی ایمن، تکرارپذیر و کنترل شده فراهم می‌کنند [۱۵]. این تمایزات نشان‌دهنده تطابق عمیق هر برنامه آموزشی با نیازهای علمی، اجتماعی و حرفه‌ای مرتبط با حوزه تخصصی دانشگاه است.

روش‌های تدریس و ارزیابی در هر دو مؤسسه به گونه‌ای طراحی شده که پاسخگوی اهداف آموزشی مشخص شده باشد. دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه با استفاده از روش‌های یادگیری فعال و ارزیابی‌های عملی، تمرکز ویژه‌ای بر ارتقای مهارت‌های عملی دانشجویان دارد، در حالی که دانشگاه رازی با بهره‌گیری از رویکردهای نظری و پروژه محور، به توسعه توانمندی‌های تحقیقاتی و تفکری دانشجویان اهمیت می‌دهد. علاوه بر این، تعهد هر دو دانشگاه به نوآوری‌های آموزشی و به روزرسانی مستمر منابع و امکانات آموزشی، بیانگر توجه عمیق آنها به همراستا شدن با استانداردهای بین‌المللی و نیازهای روز جوامع علمی و صنعتی است.

ترکیب هیئت علمی، خدمات دانشجویی و فرصت‌های شغلی فراهم شده در هر دانشگاه نیز متناسب با مأموریت‌ها و حوزه‌های تخصصی آن‌ها برنامه‌ریزی شده است، که این امر منجر به پاسخگویی بهتر به نیازهای دانشجویان و بازار کار می‌شود. این تطابق دقیق نشان می‌دهد که دانشگاه‌ها با شناخت عمیق از محیط آموزشی و اقتصادی خود، تلاش

می‌کنند زمینه‌های موفقیت فارغ‌التحصیلان را تقویت کنند.

این پژوهش نشان می‌دهد که تعامل و تبادل تجارب میان دانشگاه‌های جامع و تخصصی علوم پزشکی می‌تواند فرصت‌های ارزشمندی برای یادگیری متقابل و بهبود مستمر فراهم آورد. همکاری‌های بین دانشگاهی در زمینه توسعه برنامه‌های آموزشی، روش‌های نوین تدریس و ارزیابی، و استفاده از فناوری‌های جدید، زمینه را برای ارتقای کیفیت آموزش عالی کشور فراهم می‌سازد.

در نهایت، می‌توان نتیجه گرفت که طراحی برنامه‌های آموزشی مبتنی بر مأموریت هر دانشگاه، همراه با شیوه‌های نوآورانه تدریس و ارزشیابی، نه تنها کیفیت آموزش را بهبود می‌بخشد بلکه باعث می‌شود دانشجویان بهتر برای ورود به بازار کار و پاسخگویی به نیازهای علمی و اجتماعی آماده شوند [۱۶]. لذا توصیه می‌شود سیاست‌گذاران و مدیران آموزش عالی با حمایت از توسعه همکاری‌ها و تبادل دانش میان دانشگاه‌های جامع و تخصصی علوم پزشکی، مسیر پیشرفت پایدار و کیفی آموزش عالی کشور را هموار سازند. این راهبردها می‌توانند به شکل دهی آینده‌ای موفق‌تر برای آموزش عالی و بهبود رفاه اجتماعی و سلامت جامعه کمک شایانی نمایند.

نتیجه گیری:

با توجه به تفاوت‌های مأموریتی و ساختاری دانشگاه رازی و دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، هر دو مؤسسه توانسته‌اند برنامه‌های آموزشی منطبق بر اهداف و نیازهای خاص خود طراحی و اجرا کنند. رعایت استانداردهای علمی و حرکتی هماهنگ به سوی نوآوری، زمینه ساز ایجاد آموزش عالی با کیفیت در هر دو دانشگاه است. ایجاد همکاری‌های مشترک بین دانشگاه‌های جامع و تخصصی علوم پزشکی و تبادل تجربیات می‌تواند به بهبود مستمر کیفیت آموزش، افزایش قابلیت اشتغال فارغ‌التحصیلان و توسعه پایدار نظام آموزش عالی کشور کمک شایانی نماید.

ملاحظات اخلاقی:

پیروی از اصول اخلاق در پژوهش

این مطالعه دارای تاییدیه اخلاقی به شناسه -805c933b-4230-48dc-81e4-2915f5c05658-aE2b364 از پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) است.

حاملی مالی

این مقاله از طرف هیچ گونه نهاد یا موسسه‌ای حمایت مالی نشده و تمام منابع مالی آن از طرف نویسنده اول یا نویسندگان تامین شده است.

تعارض منافع

هیچ گونه تعارض منافی در پژوهش حاضر وجود ندارد.

سهم نویسندگان

سجاد عباس‌کسانی: مفهوم‌سازی و طراحی مطالعه، نگارش پیش‌نویس، بازنگری و مرور انتقادی محتوا، تأیید نهایی نسخه نهایی؛ مینا یزدانفر: گردآوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها.

تشکر و قدردانی

از تمامی همکاران و پشتیبانانی که در انجام این پژوهش مساعدت و همکاری داشته‌اند، صمیمانه تشکر می‌کنم.

References

1. Jones J, Smith HA. A comparative study of formal coaching and mentoring programmes in higher education. *Int J Mentoring Coach Educ.* 2022; 11(2):213-31. DOI: [10.1108/IJMCE-03-2021-0054](https://doi.org/10.1108/IJMCE-03-2021-0054)
2. Rahmanpour M, Nasr Esfahani A. Comparative study of curriculum revision processes in universities of Iran and other countries. *Research in Curriculum Planning.* 2017; 14(54):35-49. [In Persian] [Link](#)
3. Rahimzadeh MR, Gharibpour A, Shahpari A. Comparative study of the master's degree architecture curriculum. *J Architecture Urban Planning.* 2020; 13(29):73-95. [In Persian] DOI: [10.30480/aup.2020.2952.1601](https://doi.org/10.30480/aup.2020.2952.1601)
4. Nasiri FA, Zakarisaleh GR, Mashkooh M. Comparative study of multilingual higher education in selected countries and lessons for Iran. *IHEJ.* 2018; 10(2):111-36. [In Persian] [Link](#)
5. Mirzaei Fard D. Comparative study of the educational systems of Russia and Iran: Emphasis on curriculum. *IJCE.* 2024; e194887. [In Persian] DOI: [10.22034/ijce.2024.419039.1533](https://doi.org/10.22034/ijce.2024.419039.1533)
6. Negarandeh R, Kohangi LS, Mardaniyan Dehkordi L. Comparative study of doctoral nursing education programs in Iran and Canada. *DSME.* 2024; 11(4):363-76. [In Persian] DOI: [10.483/12/DSME.11.4.148.2](https://doi.org/10.483/12/DSME.11.4.148.2)
7. Sajadi SA, Mokhtari Nouri J, Rajai N. A comparative study of doctoral nursing education programs in Iran and Japan. *SDME.* 2021; 18(1):1-6. DOI: [10.22062/sdme.2021.195312.1036](https://doi.org/10.22062/sdme.2021.195312.1036)
8. Aulya AF, Suparman N, Kaunain SN. Evaluation analysis of educational programs. *J Qual Assur Isl Educ.* 2022; 2(1):1-8. DOI: [10.47945/jqaie.v2i1.605](https://doi.org/10.47945/jqaie.v2i1.605)
9. Khan F, Haseeb M. Analysis of teacher training education program: a comparative study of Indonesia, Malaysia and Pakistan. *Paradigms.* 2017; 11(1):13-17. DOI: [10.24312/paradigms110103](https://doi.org/10.24312/paradigms110103)
10. Adib Haj Bagheri M, Ebrahimpourroodpoushti M, Mohebbi Najafabadi M. Comparative study of doctoral nursing curriculum in Iran and Rush University Chicago. *Horiz Med Educ Dev.* 2025; 16(3):54-68. [In Persian] DOI: [10.22038/hmed.2024.80500.1383](https://doi.org/10.22038/hmed.2024.80500.1383)
11. Kermanshah University of Medical Sciences. Principles of designing standardized exams: Objective Structured Clinical Examination (OSCE). Center for Medical Education Studies and Development, Kermanshah University of Medical Sciences; 2021 [cited 2025 Oct 5]. Available from: [Link](#)
12. Razi University. Official portal of Razi University [Internet]. Kermanshah: Razi University; 2020 [updated 2020 Oct 11; cited 2025 Oct 5]. Available from: [Link](#)
13. Kermanshah University of Medical Sciences. Official portal of Kermanshah University of Medical Sciences [Internet]. Kermanshah: Kermanshah University of Medical Sciences; 2024 [cited 2025 Oct 5]. Available from: [Link](#)
14. Baqeri V. Introduction of Razi University Kermanshah (University Introduction Website) [Internet]. Available from: [Link](#)
15. McDougall EM. Simulation in education for health care professionals. *BCM J.* 2018; 60(5):299-305. Available from: [Link](#)
16. Aghaei Hashjin A, Baradaran H, Nemati A, Farrokhi M, Farrokhi P Challenges and solutions to improve the quality of medical education to enhance the international ranking of Iranian universities of medical sciences: A qualitative study. *Educ Strategy Med Sci.* 2024; 17(5):66-80. [In Persian] [Link](#)